XLVIII. BIJDRAGE RINDERT BROUWER

JOHANNES (JAN) VAN HOMBERGH (Nuenen 31.10.1814 - Nuenen 26.06.1895)



Johannes van Homberg

In januari 2026 dook er voor het eerst een foto op van burgemeester Jan van Hombergh uit de tijd dat ook Vincent van Gogh in Nuenen woonde. Tot dan toe was hij alleen te zien op een aquarel van Vincent.
Johannes (Jan) van Hombergh werd op 31 oktober 1814 geboren in Mierlo als zevende van de tien kinderen van Jacobus van Hombergh en Jacoba van Tilburg. Zijn ouders verhuisden later naar Nuenen, waar ze op de Opwettenseweg woonden. Na de dood van zijn ouders rond 1860 woonde Jan, die nooit gehuwd is geweest, daar met zijn ongehuwde zus Antonia. Vanaf 1880 woonden zij op Park 29.
Voordat Jan tot burgemeester werd benoemd was hij notaris en grondeigenaar, die zich ook bezighield met landontginning.
Na zijn benoeming tot burgemeester van Nuenen, Gerwen en Nederwetten in 1861 bleef hij maar liefst 34 jaar lang in het ambt (van 1861 tot 1895). Hiermee werd hij de langstzittende burgemeester uit de geschiedenis van de gemeente. In die hoedanigheid had hij later (in 1885) ook direct te maken met de schilder Vincent van Gogh, die destijds in Nuenen woonde en werkte.

Jan van Hombergh en Vincent van Gogh

Hoewel burgemeester Van Hombergh en schilder Van Gogh uit twee totaal verschillende werelden kwamen, kruisten hun wegen elkaar een aantal malen, rechtstreeks of zijdelings.
Er waren zeker drie interacties tussen beide personen.



Vincent van Gogh - Verkoping van afbraak (Van Gogh Museum, Amsterdam - mei 1885)

• Waar nu in Nuenen de Algemene Begraafplaats ligt, ook wel bekend als Begraafplaats 'Oude Toren', stond in de middeleeuwen de eerste St. Clemenskerk. De oude kerk werd in 1823 afgebroken. Maar de toren bleef nog op het kerkhof staan, waar protestanten en katholieken bleven begraven tot in 1872 voor de katholieken een nieuwe St. Clemenskerk werd gebouwd met bijbehorend kerkhof. Tijdens het verblijf van Vincent in Nuenen werd de Oude Toren wegens instortingsgevaar afgebroken. Bij de sloop daarvan werden de bouwmaterialen verkocht.
In mei 1885 schilderde Vincent de aquarel *Verkoop van kruisen op de begraafplaats*, waarvan de officiële naam *Verkoping van afbraak* is. Op dit werk staat burgemeester Jan van Hombergh met hoge zwarte hoed bij de deuropening, terwijl hij de verkoop leidt van bouwmaterialen (houtwerk, leien, oud ijzer en grafkruisen), die vrij kwamen bij de sloop van de Oude Toren.

• Een direct contact met de burgemeester had Vincent in september 1885 bij zijn conflict met de katholieke geestelijkheid, pastoor Andreas Pauwels (zie bijdrage 25) en kapelaan Wilhelmus Beekmans (zie bijdrage 41). Zij verboden hun parochianen, onder wie ook schildersmodel Gordina de Groot, streng om nog langer voor de protestantse schilderszoon te poseren. Vincent pikte deze inmenging niet en stapte persoonlijk naar de katholieke burgemeester Van Hombergh.

Op 2 september 1885 schreef Vincent aan zijn broer Theo (brief 531) dat hij de burgemeester opzocht om hem te vertellen dat *de geestelijken op hun eigen territoor van meer abstracte dingen moeten blijven.* Hij eiste dat de burgemeester zou ingrijpen tegen deze vorm van broodroof en intimidatie. De burgemeester hoorde hem aan en hoewel hij voorzichtig bleef, hielpen de gesprekken wel om de rust enigszins te doen wederkeren.

brief 531 - 2 september 1885: *Ik heb deze laatste 14 dagen erg veel last gehad van de eerwaarde heeren pastoors, die mij te kennen gaven – ook al met de beste bedoelingen en niet minder dan anderen meenende dat zij verpligt waren er zich mede te bemoeien – die mij te kennen gaven dat ik mij niet te familiaar moest maken met lieden beneden mijn stand – die het tot mij in zulke termen zeggende, tegen de "lieden van minderen stand" op een heel anderen toon zeiden, n.l. met dreigementen dat zij zich niet moesten laten uitschilderen.– Ditmaal heb ik eenvoudig direkt het precies zoo verteld aan den burgemeester en er op gewezen hoe dit de pastoors niet raakt en die op hun eigen territoor van meer abstracte dingen moeten blijven.– In alle geval heb ik voorloopig geen tegenstand meer en ik acht het wel mogelijk het daarbij blijft ook.*

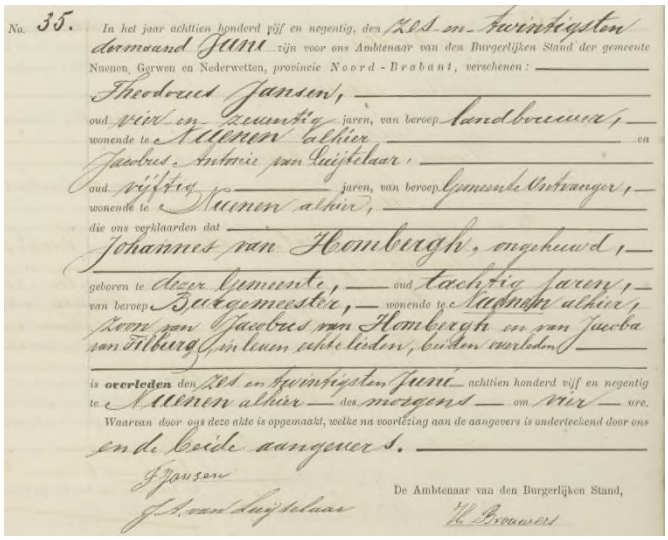
• Nadat Vincent Nuenen in november 1885 definitief had verlaten, bleef er administratief contact bestaan. In de nazomer van 1887 woonde Vincent bij zijn broer in Parijs. Omdat hij officieel nog altijd ingeschreven stond in de gemeente Nuenen, moest hij zich voor officiële documenten tot zijn oude woonplaats wenden. Vincent schreef op 1 september 1887 een officiële, zakelijke brief aan burgemeester Van Hombergh met het verzoek een nieuw paspoort te sturen.

Parijs, 1 Sept. 1887.
WelEdelAchtbare Heer,
UwEd. zal zich herinneren dat toen ik Nuenen verliet met het plan naar Holland terug te keeren, het voor mij voldoende was een bewijs van afschrijving mede te nemen.
Mijne reisplannen geheel veranderd zijnde, en mij te Parijs wenschende te laten inschrijven, is het stuk door UwEd. mij gegeven slechts tijdelijk voldoende. En zoo verzoek ik U hierbij beleefd mij eenvoudig een binnenlandsch paspoort te willen toezenden, hetgeen te zamen met het bewijs van afschrijving naar Antwerpen voldoende bewijs voor mijne identiteit is. In afwachting hiervan, heb ik de eer te zijn
UwEd. dw. dienaar Vincent van Gogh

overlijden en begrafenis van Johannes van Hombergh



Johannes van Hombergh stierf op 26 juni 1895 op 80-jarige leeftijd en werd op 28 juni begraven op het parochiekerkhof achter de H. Clemenskerk, die hij zelf nog had zien bouwen in 1861. In het begrafenisboek van de Heilige Clemens parochie staat vermeld op 28 juni 1895: *Joannes van Hombergh, innuptus et magistratus de Nuenen* (ongehuwd en magistraat van Nuenen). Het graf van Jan van Hombergh bestaat niet meer en is jaren geleden al geruimd evenals van veel andere kennissen van Vincent van Gogh.

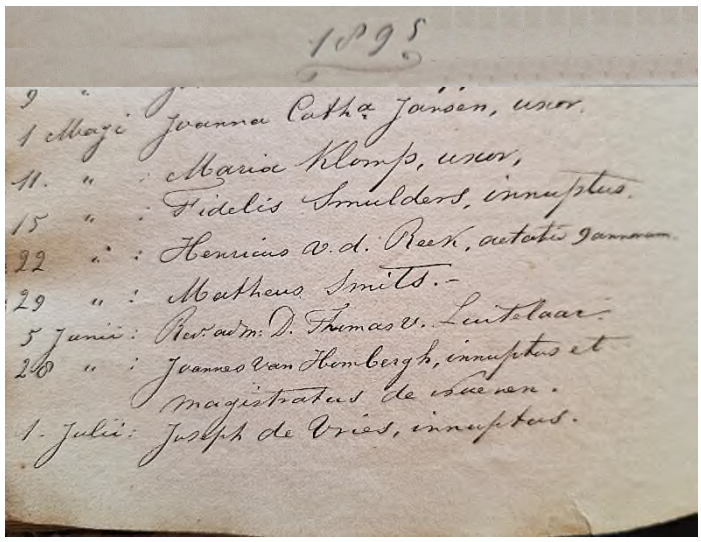


No. 35. In het jaar achttien honderd vijf en negentig, den Zes en twintigsten dermaand Juni zijn voor ons Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Nuenen, Gerwen en Nederwetten, provincie Noord-Brabant, verschenen: Theodorus Jansen, oud vier en zeventig jaren, van beroep landbouwer, wonende te Nuenen alhier en Jacobus Antonius van Luijtelaar, oud vijftig jaren, van beroep gemeente Ontvanger, wonende te Nuenen alhier, die ons verklaarden dat Johannes van Hombergh, ongehuwd, geboren te dezer gemeente, oud tachtig jaren, van beroep Burgemeester, wonende te Nuenen alhier, zoon van Jacobus van Hombergh en van Jacoba van Tilburg, in leven echtelieden, beiden overleden, is overleden den Zes en twintigsten Juni achttien honderd vijf en negentig te Nuenen alhier des morgens om vier ure. Waarvan door ons deze akte is opgemaakt, welke na voorlezing aan de aangevers is onderteekend door ons en de beide aangevers.

J Jansen
J.L. van Luijtelaar

De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand,
H. Brouwer

overlijdensakte van Johannes van Hombergh



1895

9 " : Joanna Catha Jansen, uxor.
1 Maje: Joanna Catha Jansen, uxor,
11. " : Maria Klomps, uxor,
15 " : Fidelis Smulders, innuptus.
22 " : Henricus v.d. Reek, auctatis 9 annum.
29 " : Matthaeus Smits.-
5 Junii: Rev.adm: D. Thomas v. Luijtelaar.
26 " : Joannes van Hombergh, innuptus et magistratus de Nuenen.
1. Julii: Joseph de Vries, innuptus.

begrafenisboek parochie H. Clemens Nuenen

met dank aan Ruud Bovens, secretaris Drijehornickels voor het verstrekken van informatie

© Rindert Brouwer